

ZBOR ZA USTAVO

Dalmatinova 4

61000 Ljubljana

Ljubljana, 13. april 1989

**SKUPŠČINI SR SLOVENIJE**

Zbor za ustavo je na 2. sklicu razpravljajal o delovnem osnutku amandmajev k ustavi SR Slovenije in sprejel alternativne amandmaje in druge predloge.

Zbor predlaga skupščini, da alternativne amandraje vključi v osnutek amandmajev, druge predloge pa pri tem ustrezno upošteva. Zbor predlaga skupščini, da osnutek amandmajev tudi sicer oblikuje tako, da vanj vključi alternativne in variantne predloge. Samo na ta način je moč zagotoviti demokratično in kvalificirano javno razpravo.

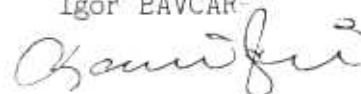
Zbor podpira pristop k spreminjanju ustave, ki se je uveljavil že v pripravi delovnega osnutka amandmajev in se ne omejuje zgolj na usklajevanje republiške z zvezno ustavo. Takšen pristop Zbor zagovarja še posebej zato, ker se je konstituiral s konsenzom o temeljnih ustavnih vrednotah za katere meri, da niso vse vključene in vsebovane ne v spremenjeni zvezni ustavi, niti ne v delovnem osnutku amandmajev k ustavi SR Slovenije. Prav zato je potrebno sedanje spreminjanje ustave zastaviti ambiciozno. Samo tako bo tudi mogoče legalizirati odnose, ki so v SR Sloveniji postali legitimni. Iz temeljnih ustavnih vrednot, ki so izhodišče za delo Zbora za ustavo, ravno tako izhajajo, da ima republika kot država svojo ustavedajno oblast, ki jo mora izvrševati izvirno in samostojno. To pomeni, da je potrebno sedanje spreminjanje republiške ustave obravnavati kot osnovo za oblikovanje nove zvezne ustave. To vključuje možnost hkratnega dela na republiški in zvezni ustavi, vendar s prednostjo republiške ustave.

Zbor obenem obvešča skupščino, da je pooblastil člane Zbora, ki so hkrati člani republiške ustavne komisije (Ivan Kristan, Tone Peršak, Matevž Krivic, Pastko Močnik, Jožef Školč), da nastopajo na zasedanjih skupščine, ko bo obravnaval amandmaje k ustavi.

Zbor za ustavo

predsednik koordinacije

Igor BAVČAR



Zbor za ustavo

Dalmatinova 4, Ljubljana

Skupščini SR Slovenije

Alternativni predlogi za amandmaje k ustavi SRS

Zbor za ustavo je na drugem sklicu 12. aprila 1989 obravnaval delovni osnutek amandmajev k ustavi SRS in je sklenil predlagati skupščini SRS, da naj v osnutek amandmajev vključi naslednje alternativne amandmaje in da ustrezno upošteva druge predloge:

1. Temeljna načela (predlog za nov amandma):

-Varianta 1: temeljna načela se v celoti črtajo

-Varianta 2: črtajo se II.-VIII., X. in XI. poglavje temeljnih načel

Utemeljitev: Za črtanje ali pa za bistveno skrajšanje temeljnih načel govori več razlogov. Prvič. Norme temeljnih načel so programske narave in so obremenjene z določenimi ideološkimi elementi, od katerih so mnogi že davno preseženi. Takšne programske norme ne sodijo v ustavo. Drugič. Deseto poglavje temeljnih načel je ovira uvajanju političnega pluralizma in s tem demokratizaciji našega političnega sistema. Odpraviti je treba monopolni položaj sedanjih družbenopolitičnih organizacij, predvsem pa v tem okviru monopolni položaj zveze komunistov. Brez odprave tega monopola ne bo mogoče pritegniti ustvarjalne energije najširših plasti prebivalstva. Tretjič. Predlagani amandmaji z družbenoekonomskega področja so v nasprotju z veljavnimi temeljnimi načeli (to je sedaj že dejstvo pri zvezni ustavi). S črtanjem temeljnih načel bi ta problem rešili, ker bo sicer nesmiselno, da jih imamo, a so z amandmaji dejansko razveljavljena, čeprav je to glede na XII. poglavje očitni nesmisel.

Tak poseg je nujen tako zato, da ustava pravno sankcionira dosežke dosedanjega razvoja ekonomskega in političnega sistema, kot tudi zato, da omogoči nadaljnji razvoj.

## 2. Pravica do samoodločbe:

### a) Varianta k amandmaju VIIIa:

"Socialistična republika Slovenija je v sestavi Socialistične federativne republike Jugoslavije na temelju trajne in neodtujljive pravice slovenskega naroda do samoodločbe, ki vključuje tudi pravico do odcepitve in združitve z drugimi narodi."

#### Utemeljitev:

Pri pravici do samoodločbe je potrebno izrecno omeniti tudi pravico do odcepitve, ker je v zadnjem času prav slednja pogosto zanikana (teorija o konzumaciji). Razen tega ima takšna formulacija zgodovinsko kontinuiteto: uporabljena je bila namreč kot eno osnovnih gesel OF iz junija 1941 in je bila prav takšna vsebovana tudi v prvi slovenski ustavi iz 1.1947. Zato jo je tembolj upravičeno v tem trenutku ponoviti.

Predlagamo, da se v javni razpravi prouči vprašanje postopka za uresničevanje te pravice.

### b) Predlog za amandma VIIIb (nov amandma):

"Zajamčena je pravica do pobude za uveljavljanje pravice do samoodločbe.

S tem amandmajem se dopolni IV.poglavje drugega dela ustave SRS".

#### Utemeljitev:

Ta dopolnitev poglavja o svoboščinah in pravicah je potrebna zlasti zato, da bi s tem preprečili kvalificiranje legitimnih pobud za uveljavljanje te pravice kot kaznivega oz. protiustavnega delovanja.

### 3. Politični pluralizem:

a) Predlog za spremembo 210.člena ustave SRS (nov amandma):

"Zajamčena je pravica do svobodnega in mirnega zborovanja in drugega javnega zbiranja.

Zajamčena je pravica do svobodnega združevanja z drugimi, vključno s pravico ustanavljati društva, sindikate in politične organizacije ali se jim pridružiti."

#### Utemeljitev:

Pravica do združevanja v politične organizacije je načelno sicer zajamčena s sedanjim besedilom 210.člena ustave, vendar jo glede na kontekst temeljnih načel in drugih določb ustave nekateri zanikajo. Zato jo je v skladu s splošno opredelitvijo za politični pluralizem potrebno izrecno poudariti. Predlagana formulacija se ujema s predlogom Sveta za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin pri RK SZDL, ki je pri njej upošteval veljavne in od Jugoslavije ratificirane mednarodne dokumente.

b) Predlog za spremembo drugega odstavka 249.člena ustave SRS (nov amandma):

Svoboščin in pravic, zajamčenih s to ustavo, ne sme nihče uporabljati, da bi nasilno (varianta: protiustavno) rušil temelje... (nadaljnje besedilo drugega odstavka 210.čl. ostane nespremenjeno).

Utemeljitev: S takšno spremembo 249.člena ustave bo jasneje razmejeno ustavno dovoljeno delovanje za spremembe ustavnne ureditve, ki je lahko tudi cilj političnih programov, od nasilnega oz. protiustavnega rušenja ustavne ureditve. Namesto izraza "spodkopavanje" predlagamo izraz "rušenje", ker je izraz spodkopavanje premalo jasen.

4. Družbenopolitični zbor:

a) Predlagamo tretjo varianto 1.odstavka 6.točke amandmaja XIX:

V besedilu variante II se v drugem in tretjem stavku besedilo "pristojni organ SZDL določi enotno listo kandidatov" nadomesti z besedilom "pristojni organi SZDL določijo kandidate".

Utemeljitev: Podpiramo izboljšave, ki jih prinaša II v primerjavi z varianto I, vendar menimo, da je potrebno preseči princip enotnih list kandidatov za DPZ in omogočiti volitve delegatov po volilnih okoliših, s pravilom, da se v enem volilnem okolišu voli en delegat.

b) Skupščini SRS predlagamo, da zadolži komisijo za ustavna vprašanja, naj čimprej pripravi predloge amandmajev za spremembo sestave in pristojnosti družbenopolitičnih zborov, kar bi ustrezalo dejanskemu prenaščanju družbenopolitičnih zborov v splošne politične zборе oz. zборе državljanov. pripravijo

c) Skupščini SRS predlagamo, naj na podlagi 399.čl.ustave SFRJ takoj vloži predlog za spremembo določb zvezne ustave o družbenopolitičnih zborih, s katerimi bi se omogočilo, da republike samostojno urejajo vprašanje obstoja oz. sestave in volitev družbenopolitičnih zborov. V drugih republikah so namreč že davno predlagali ukinitve družbenopolitičnih zborov ali njihovo preoblikovanje, sedanji način volitev pa bo tudi v drugih republikah povzročil velike težave pri uresničevanju neposrednih volitev.

5. Nedotakljivost stanovanja in tajnost pisem:

a) Predlagamo spremembo drugega odstavka 225.člena ustave SRS (nov amandma):

Besedilo "Nihče ne sme brez odločbe, izdane na podlagi zakona" se nadomešči z besedilom "Nihče ne sme brez odločbe pristojnega sodišča".

Utemeljitev: Ta predlog ima namen, izključiti možnost, da se stanovanjska nedotakljivost prekrši na podlagi odločbe policijskih ali celo vojaških organov, kar omogoča sedanja zakonodaja.

b) Predlagamo spremembo drugega odstavka 226.člena ustave SRS (nov amandma):

Besedilo "na podlagi odločbe pristojnega organa" se nadomesti z besedilom "na podlagi odločbe pristojnega sodišča".

Utemeljitev: enaka kot pod točko a)

6. Samoupravne interesne skupnosti:

a) varianta 1: črtati amandma XV, razen 1. in 6. točke

b) varianta 2: črtati v XV. amandmaju vse dodano besedilo, ki širi samoupravne interesne skupnosti preko okvirov XV. zveznega amandmaja.

Utemeljitev:

Samoupravne interesne skupnosti bi bilo potrebno temeljito reformirati, ker so prerasle v komplicirano paradržavno institucijo. Zaenkrat zadostuje, če uveljavimo načelo prostovoljnega ustanavljanja samoupravnih interesnih skupnosti. To dosežemo s predlagano prvo varianto. Druga varianta pa ima za cilj preprečiti širjenje samoupravnih interesnih skupnosti in dodatno poseganje države v dohodek delovnih organizacij.

7. Samostojno osebno delo:

a) črtati drugi odstavek 1.točke amandmaja XVIII

Utemeljitev:

Ni smiselno predpisovati omejitev združevanja na področju samostojnega osebnega dela, ker je posebej predvidena možnost prepovedi samostojnega osebnega dela (amandma XX)

b) črtati tretji odstavek 1.točke amandmaja XX

Utemeljitev:

Splošni pogoji opravljanja dejavnosti morajo biti enaki in zasebni sektor. Te pogoje določajo zakoni, ki zadevajo posamezne dejavnosti. Ta določba lahko ostane, če se določi, da gre za tehnične pogoje.

c) črtati prvi odstavek 5.točke amandmaja XX

Utemeljitev:

Predvideno predpisovanje omejitve zaposlovanja pri zasebnikih ni smiselno. V interesu družbe je, da se zaposli čimveč delavcev, zato bi bilo potrebno večje zaposlovanje stimulirati, ne pa ga omejevati.

8. Družbeni skladi

a) črtati 3.točko amandmaja XXVII

Utemeljitev:

Obvezno ustanavljanje družbenih skladov ni sprejemljivo. Vse intervencije države za uresničevanje razvojnih ciljev je treba izvesti prek proračuna s sredstvi, ki se zagotavljajo z davčnim sistemom. Sprejemljivo je samo prostovoljno ustanavljanje "razvojnih" in podobnih skladov, ker je pri teh garancija, da so izraz potreb gospodarstva in da bodo dali rezultate.